

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 39.

Torsdagen den 12 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Anmäldes och bordlades:

statsutskottets utlåtande n:o 75, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående anordnande af en förbättrad post- och personförbindelse mellan Sverige och kontinenten jemte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets memorial n:o 13, i anledning af kamrarnes beslut rörande dels 3 punkten mom. d) och dels 120 punkten af utskottets betänkande n:o 9 angående tullbevillningen;

sammansatta banko- och lagutskottets utlåtanden:

n:o 1, med anledning af väckt motion angående upphörande af de enskilda bankernas rätt att utgifva banksedlar å 10 kronor; och n:o 2, med anledning af väckta motioner angående vidtagande af åtgärder för invexling till pregelvärdet af skadadt silfverskiljemynt; samt

Första Kammarens tillfälliga utskotts utlåtande n:o 13, angående skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utfärdande af en särskild ordningsstadga för hafsfisket vid rikets westkust.

Vid föredragning af statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 6 a, i anledning dels af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslagen till lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt till sjöbeväringens vapenöfningar, dels ock af Kongl. Maj:ts särskilda proposition angående förhöjning i sistnämnda anslag, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets memorial n:o 73, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

1 punkten:

Herr vice talmannen: Då jag jemte flere kamrater i utskottet afgifvit vår reservation mot den föredragna punkten, torde det vara min skyldighet att här framställa det yrkande, som innefattas i reservationen, och i korthet motivera denna vår reservation.

Kammarens ledamöter behagade erinra sig, att kamrarnes beslut i den fråga, som ligger till grund för den föredragna punkten, eller elementarlärarnes aflöning, äro hvar andra fullt lika utom i det hänseendet att, då Första Kammaren utan vilkor bifallit anslaget, så har Andra Kammaren för sitt bifall uppställt ett visst vilkor, hvilket jag icke torde behöfva här uppläsa. Nu kan icke någon anmärkning göras, synes det mig, mot en voteringsproposition, derför att vilkor uppställas för bifall till anslag. Kammaren har många gånger bifallit voteringspropositioner, då sådana vilkor blifvit gjorda, och kommer säkerligen för framtiden många gånger att fatta dylika beslut. Men det beror, synes mig, icke derpå, att ett vilkor blifvit satt för bifall till ett anslag, utan på naturen af detta vilkor, huru vida en gemensam votering bör ega rum eller icke. Nu föreliggande vilkor eger icke ett organiskt sammanhang med anslaget och är dessutom, enligt min åsigt, af den art att, för att framkalla ett Riksdagens uttalande i hvad det afser, båda kamrarnes sammanstående beslut erfordras. Skulle deremot detta vilkor få ingå i voteringspropositionen och derom voteras, så skulle för ett Riksdagens uttalande i saken endast fordras ett flertal inom riksdagen. Det synes mig då att den väg, på hvilken man vill framkalla ett sådant Riksdagens beslut icke är öfverensstämmande med grundlagens föreskrifter i denna del.

Då kamrarnes beslut måste sättas mot hvarandra och jag icke har rätt att afskilja något, som icke ingår i Första Kammarens beslut, så återstår för mig endast att yrka afslag å den föredragna punkten.

Herr Ryding: Mot den uppfattning, som nyss blifvit uttalad af herr vice talmannen, anhåller jag att få rigta några ord. Om innehållet eller befogenheten af det i statsutskottets utlåtande n:o 9 uppställda och sedan af Andra Kammaren godkända vilkoret vill jag likväl icke yttra mig, ty derom är enligt mitt förmenande mer än nog debatteradt, utan vill jag blott försöka att i korthet antyda den konstitutionella och politiska betydelsen af ärendet i det skick, hvari det nu föreligger, och jag skall dervid röra mig med så lättfattliga satser som möjligt.

En af dessa mina satser är att, enligt 69 § regeringsformen, Konungen har ovilkorlig rätt att fordra att på en af honom framställd proposition i en anslagsfråga erhålla svar af Riksdagen, *åstadkommet antingen genom kamrarnes sammanstående beslut eller genom beslut fattadt genom gemensam votering*. Intetdera blefve emellertid förhållandets, om reservanternas mening i denna kammare skulle blifva gällande. Anslagsfrågan komme då helt enkelt att förfalla utan att hafva blifvit behandlad på det i grundlagen förutsatta sätt.

Man frågar sig då helt naturligt: Hvad har inträffat, som skulle kunna berättiga till ett afvikande från den ordning, hvilken är i

grundlagen förutsatt för anslagsfrågors behandling? Jo, Andra Kammaren har vid sitt beslut fogat ett vilkor, som förmenas strida mot 89 § regeringsformen. Hvertill leder det då, om blott denna omständighet får anses utgöra hinder för gemensam votering? Så vidt jag förstår, leder det dertill, att vi öfverlemnna oss bundna till händer och fötter åt medkammarens godtycke. Vid hvarenda anslagsfråga, som icke smakar densamma, kommer den att foga ett mer eller mindre beskt vilkor, och om Första Kammaren fortfar att svara, att vilkoret, såsom stridande mot 89 § regeringsformen, hindrar gemensam votering, så är segern å Andra Kammarens sida alldeles säkert vunnen. Alla de röster, som Första Kammaren kan disponera öfver, blifva annullerade och ett enkammarssystem blir här i riket faktiskt upprättadt i öppen strid mot grundlagens mening. Redan vid 1890 års riksdag hade jag tillfälle att uttala detta i Andra Kammaren och jag har icke sedan dess haft anledning att ändra åsigt.

Vidare erinrar jag, att Riksdagen obestriddligen är berättigad att säga nej till en kongl. proposition. Nå väl: *ett ja med hvilket märkvärdigt vilkor som helst kan omöjligen vara sämre än ett blekladgt nej.* I förra fallet står det ju Konungen öppet att pröfva vilkoret och om pröfningen utfaller så, att han icke vill acceptera vilkoret, så förkastar han det och frågan förfaller. Men derigenom är i alla fall en större handlingsfrihet åt Konungen öfverlemnad.

Under debatten den 4 maj, då hufvudfrågan förelåg, yttrades mer än en gång, att accepterandet af det utaf statsutskottet uppställda vilkoret, skulle vara ett intrång på Konungens, genom grundlagen honom tillförsäkrade rätt. Men jag hemställer, om det kan etableras ett större intrång i denna rätt än genom godkännandet af en procedur, enligt hvilken alla anslagsfrågor blefve hemfallna åt den ena kammarens ensidiga åtgärd. Den ena kammaren skulle ju blott behöfva, såsom redan förut är antydt, att vid en anslagsfråga foga ett vilkor, som den vore öfvertygad om icke öfverensstämde med medkammarens åsigt. Om medkammaren då, såsom nu ifrågasatts, helt beskedligt svarar: »detta vilkor godkänna vi icke, vi votera icke derom!» och detta blir regeln i kamrarnes politiska mellanhafvande, så är dermed en visnepolitik införd, hvars följder vi nu icke kunna öfverskåda.

Slutligen tager jag mig friheten fästa kammarens synnerliga uppmärksamhet derpå, att begge kamrarnes talmän redan framställt proposition på statsutskottets utlåtande n:o 9, i hvilket detta mycket omtalade vilkor var bifogadt anslaget. Kamrarnes talmän hafva således sammanstämmande pröfvat, att detta vilkor icke är stridande vare sig mot grundlagens anda och mening eller mot dess lydelse, och ett förkastande af den af statsutskottet nu föreslagna voteringsproposition skulle efter min uppfattning vara ett rätt skarpt desavouerande af talmännens uppfattning af grundlagens innehåll. Jag vill i sammanhang härmed öppet erkänna, att det är för mig oförklarligt, huru de ledamöter af statsutskottet, som varit med om att uppställa detta vilkor och följaktligen då icke funno detsamma grundlagsstridigt, nu hafva kunnat vilja förkasta gemensam votering.

För min del fruktar jag, att denna fråga är till sina konsekven-

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

ser en af de viktigaste, som vi haft att handlägga under innevarande riksdag, och jag ber att ännu en gång få upprepa att, om Första Kammaren biträder reservanternas mening, har kammaren dermed gifvit till spillo icke blott Konungens rätt att på en anslagsfråga få svar på det sätt, grundlagen föreskrifver, utan äfven Första Kammarrens rätt att vid afgifvande af detta svar få tillgodoräkna sina röster. Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

(Forts.)

Friherre von Kraemer: Efter det föredrag, som den siste talaren hållit, är det visserligen mycket svårt att tillägga något väsentligt, men då han uttryckte en undran deröfver, att ledamöter af statsutskottet, hvilka varit med om att ursprungligen uppställa den 10 punkten i utskottets betänkande rörande åttonde hufvudtiteln, ändock icke velat biträda förslaget om gemensam votering, ansåg jag mig framkallad att tillkännagifva, för den händelse kammarens ledamöter icke redan insett detta af betänkandet, att jag åtminstone instämt i det förslag, som utskottet härutinnan förelagt kammaren. Jag anser detta förslag vara i full konsekvens med det förra förslaget.

Frågan huru vida det uppställda vilkoret står i strid emot 89 § regeringsformen har blifvit så vidlyftigt omhandlad, att jag blott ber att få påminna derom, att, såsom jag äfven framhöll vid anslagsfrågans behandling, det står i vilkoret, att anslaget till elementarlärarynes löneförhöjning beviljas under vilkor att den ifrågasatta ändringen i läroplanen vidtages och att det således icke alls i punkten föreskrifvits, att ändringen skall vidtagas. Huru vida ändringen kommer att ske, är helt och hållet öfverlemnadt åt Kongl. Maj:t att afgöra, och jag kan icke fatta att Kongl. Maj:ts rätt blifvit genom vilkorets uppställande i det allra minsta trädd för nära. Deremot tror jag i likhet med den siste talaren, att, i fall den föreliggande voteringspropositionen skulle afslås, detta skulle leda till ledsamma följder. Det vore visserligen kanhända angenämt, om Första Kammaren kunde förbehålla åt sig rätt att neka gemensam votering då den finner ett vidfogadt vilkor oantagligt; men man bör komma i håg, att detta ej låter sig göra. I fall Första Kammaren inför en sådan praxis, kommer Andra Kammaren ej att underlåta att, när det för densamma passar, göra sammaledes. På detta sätt kan den för vår grundlag egendomliga och enligt min åsigt lyckligt funna institutionen gemensam votering slutligen blifva alldeles neutraliserad. Denna utväg att få ett slut, som i den gamla ständsrepresentationen kallades förstärkt statsutskott och i den nya införts under den förändrade formen af gemensam votering, har räddat oss från att råka i det tillstånd, hvilket herrskar i vårt grannland, såsom äfven den nämnde talaren antydde. Genom den gemensamma voteringen afgöras frågorna ena gången till Första Kammarrens belåtenhet och andra gången till Andra Kammarrens; men i alla händelser vinnes ett afgörande. Det är på detta sätt vi hafva undgått, att våra riksdagsförhållanden såsom i grannlandet gått, som man säger, *di bakläs*. Jag tror således att det är mycket farligt att förgripa sig på denna dyrbara institution.

Den skilnad man här gjort, då man sagt att gemensam omröstning får ega rum om anslag med vidhäftade vilkor, när vilkoret är

af den natur, att det står i organiskt sammanhang med sjelfva saken, men deremot icke får ske, när vilkoret icke är af sagda natur, den skilnaden anser jag vara så härfin, att det nästan blott beror på godtycke, huru vida man skall uppfatta vilkoret så, att gemensam votering får ega rum eller icke. Det är alldeles omöjligt att uppställa en uttömmande definition på vilkor, som äro af den natur att icke hindra gemensam votering. Såsom ett alldeles försäkt bevis på, huru lätt det med en sådan uppfattning hos Riksdagen om verkan af vilkor kan gå för sig att omöjliggöra en sak, vill jag påminna herrarne om en annan fråga, som också upprört känslorna vid denna riksdag, försvarsfrågan, och om herr Gunnar Erikssons motion, som innehöll, »att alla de af Kongl. Maj:t begärda anslag på fjerde huvudtiteln, hvars beviljande gjorts till vilkor för afskrifning af grundskatter och lindring i rustnings- och roteringsbesvären, måtte af Riksdagen bifallas endast under uttryckliga vilkor», hvilkas sammanlagda innehåll var rust- och rotehållets sättande på vakans. På detta sätt skulle man ju kunna omintetgöra hvilken anslagsfråga som helst. — Jag vill ock påminna, om att Kongl. Maj:t uppställde en massa vilkor för grundskatternas afskrifvande och lindring i rust- och rotehållarnes besvär, och jag vill alldeles lemna derhän, om det är möjligt att säkert uppleta ett s. k. organiskt sammanhang emellan frågorna om grundskatternas afskrifvande och förbättringar af landtförsvaret.

Slutligen ber jag att få påpeka ännu en sak, ehuru den visserligen är i minsta möjliga måtto afgörande för denna fråga. Det förefaller mig nemligen, att om Första Kammaren verkligen är angelägen om att den mening, som här segrade den 4 maj, d. v. s. löneroglering under vilkor allenast af läsårets förlängning till 39 veckor, skall blifva Riksdagens beslut, Första Kammaren borde medgifva gemensam votering, ty mig förefaller det sannolikt, att denna mening äfven i en sådan votering skulle segra. Här i kammaren lära nog icke afgifvas många röster, hvilka icke tillfalla kammarens föregående beslut, och jag tviflar på, att en motsatt enighet kan uppnås i Andra Kammaren, der så många skolmän hafva plats.

Det är, synes det mig, icke synnerligen tillfredsställande att vid slutet af riksdagen blicka tillbaka på hvad som derunder gjorts och finna, att icke något enda större resultat vunnits. Den föreliggande frågan är den sista af någon betydighet, i hvilken det ännu står Riksdagen öppet att efterlemna ett praktiskt godt resultat. Jag påminner än en gång om, att, hur än den gemensamma voteringen utfölle, så blefve lärarnes löneförbättring beviljad. Skulle jemte löneförbättringen vilkoret om inskränkning i latinläsningen bli den segrade meningen, kan ju visserligen en och annan komma att misstycka detta, men dessa böra lätt nog kunna trösta sig, om de tänka på tidsrigtningen och att frågan om en sådan inskränkning blott är en kort framtidsfråga.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Törneblad: Då jag såväl på afdelningen som inom plenum i statsutskottet deltagit i frågans behandling och förenat mig med reservanterna, så anhåller jag att få redogöra för de grunder,

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
löneroglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

*Ifrågasett
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

som bestämt mig i frågan. Jag ber att få förutskicka den anmärkning, att jag här icke kommer att yttra mig om sjelfva saken. Här är icke fråga om villkoret i och för sig utan om den konstitutionella och politiska betydelsen af det beslut, som kammaren kan komma att fatta. Jag hade helst sett, att någon sammanjemkning kunnat åstadkommas, i hvilken hvardera kammaren offrat något af sin särskilda mening; men någon sådan sammanjemkning ansågs icke möjlig. Den försöktes icke ens officiellt, af det skäl, att man antog, att Andra Kammaren ville fasthålla villkoret och att Första Kammaren icke skulle vilja acceptera denna form. Om sjelfva saken har det således icke varit allvarsam fråga. Icke heller kan jag bedöma denna fråga från synpunkten af antagligheten af att villkoret skall gå igenom i voteringen eller icke, ty derom är icke heller nu fråga. Frågan är, om saken är af beskaffenhet att böra genom gemensam votering i sitt nuvarande skick afgöras.

Den andre talaren i ordningen sade, att Kongl. Maj:t eger rätt att få ja eller nej såsom svar på den fråga, han ställt till Riksdagen. Jag kan vara med om det. Kongl. Maj:t eger få svar på *den* fråga han ställt till Riksdagen, men kan icke fordra att få svar på en *annan* fråga, än den han verkligen ställt till Riksdagen. Kongl. Maj:t har mer än en gång begärt anslag med förklarande, att det skulle användas på det eller det sättet, och särskildt vid löneregleringar har det uppställts det eller det villkoret. Kongl. Maj:t har i detta fall uppställt ett villkor. Kongl. Maj:t är i alla dessa fall berättigad att få svar på den fråga, han framställt. Men här gäller det icke att svara på hvad Kongl. Maj:t frågat utan att svara på något annat och mera.

Redan denna anmärkning torde vara tillräcklig att bemöta samma talares andra invändning, att man kan säga ja med villkor, ty det vore icke sämre än nej. Jo, med förlof! Det är verkligen, om ej liktydigt med nej, må hända sämre, ty ett svar, som säger ja med tillägg, förutsätter att detta tillägg skall vara af Riksdagen i fullt grundlagsenlig ordning beslutadt. I annat fall får Kongl. Maj:t från Riksdagens kamrar ett uttalande under form af gemensam votering om ett anslag, hvilket uttalande i sjelfva verket rör något annat än anslaget. Jag vill i förbigående anmärka, att i fråga om sjelfva anslagssumman och beloppet, — om det finnes något sådant, då frågan rör löneförhöjning och ökning af de enskilda lärarnes löner, — föreligger lika beslut af båda kamrarna. Om således detta uttalande skulle framkomma, skulle Kongl. Maj:t komma att pröfva ett af Riksdagen gjordt uttalande i en organisationsfråga, på sådant sätt att icke båda kamrarna derom fattat *sammanstämmande* beslut, men väl ett sådant beslut, som är reserveradt för anslagsfrågor. Jag kan icke finna annat, än att *detta* skulle vara ett intrång på Konungens rätt att få pröfvad hvar sak i laglig ordning och äfven på Riksdagens båda kamrars rätt, ity att, såsom det riktigt sades i ett bevillningsutskottets betänkande år 1884, den ena kammaren har lika behörighet som den andra. I dessa frågor, der det icke gäller anslag, utan ett uttalande, bör Andra Kammaren lika väl som den Första och den Första lika väl som den Andra få uttala sin mening och om dessa menin-

gar öfverensstämma, *då* framkommer ett uttalande till regeringen i den rigtiga formen. Då jag nu uppehållit mig vid detta, så har jag dermed i sjelfva verket bemött den invändning, som blifvit gjord derom, att talmännen i kamrarna skulle, om de ansett förslaget mindre grundlagsenligt, vägrat proposition. Nej, det är icke stridande mot grundlagen, att Riksdagen, på sätt grundlagen sjelf stadgar genom sammanstående beslut af båda kamrarna framför en önskan till regeringen. Hade således uttalandet blifvit sammanstående, så hade det skett i antaglig form och af Kongl. Maj:t bort upptagas och pröfvas, så som beslutets innebörd och betydelsen af Riksdagens sammanstående åsigt kräfva.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
löneregering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

Det har vidare blifvit anmärkt, att de utskottsledamöter, som i plenum motsatt sig gemensam votering, skulle förfarit inkonseqvent. Af hvad jag redan haft äran anföra, torde framgå, att denna beskyllning icke är riktig. Deremot kan jag icke förstå konsekvensen i den åsigt, som röstar för gemensam votering i fråga om denna punkt, men motsätter sig votering i fråga om första klassens indragning, hvarom Första Kammarens ledamöter varit enige. Jag kan icke tro, att i detta fall något opportunitetsskäl varit verkande, ty det eger man icke rättighet att förutsätta. Hvar sak skall naturligen pröfvas efter de *formella* grunderna derför. Någon skiljaktighet i det hänseendet torde så mycket mindre förefinnas, som beträffande första klassens indragning det uttryckligen var fråga om ett bestämdt penningbelopp.

Jag kan sluta dermed, att då det är alldeles klart, att frågan bör afgöras utan afseende på hvad som skall framgå ur en möjligen blifvande gemensam votering eller icke, så bör man här vid lag icke taga hänsyn till annat, än hvad man anser lagligt eller rätt, och huru svårt valet må vara, ber jag dock att få erinra, att i hvilketdera fallet som helst man befinner sig på ett sluttande plan, ty då man frågar: hvart skall det leda, om den ena kammaren *vägrar* proposition, så frågar jag deremot: hvart skall det leda, om kammaren i detta fall *bifaller* voteringen? Kammarens ledamöter må icke tro, att vägen öppnas nu, ty den har funnits och finnes i viss mån redan genom affattningen af § 65 riksdagsordningen. Jag har nu, likasom år 1890, alltför hög tanke om Andra Kammaren för att antaga, att den skulle försöka — lika litet som jag tror, att den Första Kammaren i framtiden skall göra — att på en väg, som den sjelf funne oriktig, tillintetgöra hvarje anslag, som vore den misshagligt. Och det är ett misstag då man säger, att detta skulle ske, derigenom att man till ett anslag, som man vill kullkasta, tillknyter ett vilkor, som man anser icke öfverensstående med medkammarens förmodade tycke, ty Första Kammaren handlar icke efter den mening, att den förkastar anslaget, derför att den icke tycker om vilkoret i och för sig, utan för att den anser grundlagen för nära trudd.

Jag instämmer med vice talmannen i yrkande om afslag å utskottets förslag.

Friherre Klinckowström: Efter det i mit tycke utmärkta anförande, herr Ryding haft, hvori han kom till den slutsats, att en

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

gemensam votering i denna punkt borde ega rum, har jag icke något att tillägga i frågan utan ber att få förena mig i hvad han yttrade. Herr Törnebladh frågade nyss, hvartill det skulle tjena, att en sådan gemensam votering nu komme till stånd. Jo, det skall tjena till något efter mitt sätt att se saken ytterst viktigt, nemligen att Kongl. Maj:t får svar på sin till Riksdagen framställda fråga. Genom en gemensam votering blir ärendets afgörande lagdt i Kongl. Maj:ts hand, ty om regeringen fortfarande skulle anse sig icke kunna godkänna det vilkor, som Andra Kammaren uppställt för löneförbättringen åt elementarlärarne, så eger Kongl. Maj:t förkasta vilkoret. Skulle deremot Kongl. Maj:t till följd af det behjertansvärda ändamålet med en tillökning af lärarnes löner kunna ändra sin uppfattning om läroplanen i enlighet med Riksdagens åsichter, har ju Kongl. Maj:t äfven i detta fall, i händelse en gemensam votering eger rum, full frihet att fatta sitt beslut. Mig synes att den, som är en sann rojalist, ovilkorligen bör medgifva den här ifrågasatta gemensamma voteringen.

Friherre Barnekow: Frågan, huru långt gemensam votering skall utsträckas, är en fråga, hvilken ofta varit före i Riksdagen. Här har nu blifvit ifrågasatt, huru vida, om man till beviljandet af ett anslag bifogat ett vilkor, denna begäran skall kunna blifva föremål för gemensam votering. Om detta icke skulle gå för sig, skulle ju deraf följa att den, som vill hindra ett anslags beviljande blott behöfde dermed förena ett vilkor, för att frågan om anslaget icke skulle kunna komma under gemensam votering.

Af hvad jag nu anført, skulle kunna tyckas framgå, att jag ansluter mig till statsutskottets förevarande förslag, men så är icke fallet. Ty jag anser att frågan, huru vida gemensam votering i det förutsatta fallet skall ega rum, helt och hållet beror deraf, hvad slags vilkor man bifogat anslaget samt om man bifogat ett vilkor, som är af båda kamrarna antaget, så att de stannat i olika beslut endast i anslagsfrågan, ty i så fall bör väl gemensam votering ega rum, men har deremot vilkoret, som här är fallet, blifvit godkändt blott af den ena kammaren, då anser jag att frågan om detta vilkor i och med detsamma har förfallit och att den andra kammaren afslagit det. Kan under sådant förhållande den kammarens beslut, som bifogat vilkoret, vara liktydigt med ett afslag, hvilket jag dock ej bestämdt vågar påstå, då skulle väl i så fall voteringspropositionen uppsatts på rent afslag mot rent bifall utan vilkor, men som utskottet uppsatt den nu föreliggande voteringspropositionen, får jag, herr talman, anhålla om afslag å densamma.

Herr Billing: Redan hafva ett par talare på ett sätt, som jag anser fullkomligt öfvertygande, ådagalagt, att enligt grundlagen gemensam votering icke kan anställas i den form, som här blifvit föreslagen. Då jag är viss derom, att åtskilliga andra talare skola komma att ytterligare häfda denna uppfattning på ett långt bättre sätt, än jag skulle kunna göra det, skall jag icke upptaga kammarens tid med att vidare argumentera i den nu angifna riktningen, utan an-

håller jag att i stället få besvara några af de invändningar, som från den motsatta sidan blifvit gjorda.

En talare har sagt, att skillnaden mellan de vilkor, som kunna få bifogas en anslagsfråga och de, som icke kunna bifogas, är härfin. Den, som läser statsutskottets nu föreliggande betänkande, torde visserligen också komma till insigt om, att det finnes personer, som icke kunna göra skillnad emellan organiska vilkor och alldeles oorganiskt påhängda vilkor. Jag syftar härvid på, att man kunnat vara med om att föreslå gemensam votering i fråga om latinvilkoret, men icke i fråga om första klassens indragning. Men folk i allmänhet lärer väl icke hafva så svårt att skilja mellan med en sak organiskt sammanhängande vilkor och sådana, som icke stå i dylikt sammanhang. Om man t. ex. ville vid beviljandet af anslag till Karlsborgs befästningar föga vilkoret om allmän rösträtt, måste det vara tydligt för hvar och en, att det vore ett fullkomligt oorganiskt sammanhang emellan anslagsfrågan och vilkoret. Men lika oorganiskt är sammanhanget i den föreliggande punkten. Det är till och med i detta fall ännu mycket sämre, att ett sådant vilkor som det ifrågavarande blifvit uppställt från Riksdagens sida, enär Riksdagen icke har någon som helst befogenhet att derom besluta.

Den, som åhört argumentationen från den motsatta sidan, måste hafva funnit, att den sidans talare allt jemt stält sig på en opportunitetsståndpunkt. Man har, synes det mig, icke argumenterat från hvad grundlagen säger, utan tagit sin utgångspunkt från de faror, som skulle vara förenade med afslag å den föreliggande voteringspropositionen. Den af desse talare, som har argumenterat klarast och skarpest, har framhållit såsom sådana faror uppkomsten af ett enkammarsystem och en deraf följande visnepolitik, och han har sett garantien emot enkammarsystemet och visnepolitiken i de gemensamma voteringarna. Jag tror dock icke, att man der har att söka denna garanti, åtminstone icke i en sådan gemensam votering, som här blifvit föreslagen. Garantien mot den förespeglade faran anser jag böra ligga på helt annat håll, nemligen i vederbörande talmäns rätt och pligt att vägra proposition på obehörigen uppställda vilkor.

En annan talare har såsom skäl för att man icke skulle behöfva förkasta den förevarande voteringspropositionen anfört, att Konungens magt icke skulle genom den föreslagna voteringen inskränkas. Han sade, att Kongl. Maj:t ju hade magt att tillbakavisa vilkoret. Men jag anser att det icke blott är Kongl. Maj:ts rätt och skyldighet att öfvervaka, att grundlagen hålles i helgd, utan att det lika mycket tillkommer Riksdagen att det göra. Riksdagen bör icke fatta beslut, som stå i strid mot grundlagen eller om hvilka alla måste medgifva, att de åtminstone tangeras att bryta grundlagen, i förhoppning att Kongl. Maj:t vakar bättre än Riksdagen öfver grundlagen och att han skall göra rättelse, om grundlagen blifvit genom Riksdagens beslut för nära tradd.

Slutligen har det opportunitetsskälet blifvit anfördt, att, om vi icke gå in på voteringspropositionen, frågan om lärarnes lönerglering förblifver oafgjord och lärarne komma att kanske för lång tid

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

sakna sin löneförbättring. Jag hoppas att det i alla fall icke skall dröja så länge, innan de få den, men, alldeles bortsedt från denna min förhoppning, anser jag det vara fullkomligt obefogadt att taga hänsyn till den saken, när fråga är om hvad vår grundlag bjuder eller förbjuder. Ingen kan mer än jag beklaga, att jag måste komma hem till de många lärare, för hvilka jag är målsman, med det budskapet, att deras rättmätiga anspråk icke heller nu blifvit tillgodosedda. Men derom är jag öfvertygad, att dessa lärare skola anse långt bättre, att de få vänta på sin löneförhöjning, än att grundlagen för deras skull skulle blifva trädd för nära.

Jag yrkar, att kammaren måtte med ogillande af den föreslagna voteringspropositionen förklara frågan om gemensam votering i denna punkt hafva förfallit.

Friherre von Kræmer: Den andra punkten af detta betänkande är visserligen icke föredragen, och jag skall naturligtvis icke heller göra något yrkande i afseende å densamma, men jag nödgas i anledning af ett par talares yttranden anställa en liten jemförande textkritik mellan 1:sta och 2:dra punkten.

I den första heter det: »samt med vilkor att sådana förändringar i stadgan för rikets läroverk före utgången af 1893 vidtagas.» Att vidtaga dessa ändringar öfverlemnas således till Kongl. Maj:t, men i andra punkten föreslås, att Riksdagen måtte för sin del besluta, att den nuvarande första klassen vid rikets allmänna läroverk indrages. Här föreslås således, att Riksdagen måtte besluta en *verkställighet*, och detta i ett mål, der Riksdagen icke eger att besluta annat än »föreställningar och önskningsar». — Detta är en så väsentlig formel olikhet, att man berättigadt kan vara af den meningen, att om 1:sta punkten kan voteras, men icke om den 2:dra. Jag tillbakavisar därför den anklagelse för bristande konsekvens, som mot mig rigtades först af talaren på stockholmsbänken och sedermera ytterligare accentuerades af talaren här på vestmanlandsbänken. Jag skulle dock icke hafva upptagit tiden med omhandlandet af denna mot mitt förfaringssätt rigtade anmärkning, om jag icke ansett, att derigenom ytterligare tydliggjordes, att en gemensam votering angående första punkten icke kan vara stridande mot grundlagen.

Grefve Lagerbjelke: Sista momentet i § 63 riksdagsordningen lyder: »hvad kamrarne sammanstämmande besluta, det vare Riksdagens beslut. Blifva kamrarne ej, efter den behandling ofvan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hafva för den riksdagen förfallit.» 65 § innehåller: »när i fråga om statsutgifter eller bevilning eller angående riksbankens eller riksgäldskontorets styrelse och förvaltning, inkomster och utgifter, kamrarne fatta stridiga beslut, som ej uppå vederbörligt utskotts förslag varda sammanjemkade, skola begge kamrarne hvar för sig rösta om de olika beslut, hvori hvardera förut stannat o. s. v.»

Nu förekomma i de voteringspropositioner, som äro under behandling, tvenne frågor, den ena angående en statsutgift och således

en fråga, hvarom votering efter 65 § eger rum. Men i denna fråga äro kamrarna icke af olika mening, ty båda kamrarna hafva beviljat anslaget, och således skulle derom i och för sig någon votering icke uppkommit. Den andra frågan rör tiden för latinläsningen vid de allmänna läroverken; men detta är en fråga, som obestriddligen hör under den först upplästa 63 §:s sista moment, och skulle derom nu voteras, så vore det därför att man förbundet den med en fråga, som visserligen är en voteringsfråga, men om hvilken vid detta tillfälle eljest icke skulle voteras. Voteringen skulle således anställas i och för frågan om latinläsningen. Det har många gånger händt, att man voterat om vilkor, men dessa hafva alltid varit sådana, som stått i organisk förening med beslutet om anslaget, men deremot har, så vidt jag kan påminna mig, aldrig voterats om vilkor, som varit fristående från anslagsfrågan. Så t. ex., om man vid ett beslut om anslag till kanoner skulle fästa det villkoret, att de skulle ligga på jernlavetter, blefve det föremål för gemensam votering, men om man såsom vilkor för ett anslag till kanoner skulle uppställa, att Kongl. Maj:t antoge en af Riksdagen föreslagen ny organisation för armén, kunde derom gemensam votering icke förekomma.

Man har sagt, att det vore angeläget att icke afvisa voteringspropositionen, äfven om det vid anslagets beviljande fästa villkoret vore något främmande för sjelfva saken, därför att den ena kammaren skulle kunna taga sig före att vid beslutet om anslag, som den icke ville vara med om i stället för att afslå, hellre sätta ett vilkor, som den Andra Kammaren icke kunde gå in på, hvarigenom frågan förfölle och således anslaget icke blefve af. Om i denna sak någon fara ligger, så är dock *den* mycket större, som låge deruti, att det för en tillfällig majoritet inom ena kammaren blefve möjligt genom sättande vid ett anslag af vilkor, som för dess ändamål vore alldeles främmande, att drifva till gemensam votering nästan hvilket förslag denna majoritet behagade. Kongl. Maj:t kunde då genom gemensamma voteringar blifva tvungen att antaga dessa förslag, så vida han icke skulle blifva alldeles utan penningar, i fall vid de flesta anslag vore fästa sådana vilkor. I alla händelser bör man icke tänka så mycket på hvad i förekommande fall är oportunt; man bör främst tänka på hvad grundlagens mening och anda bjuder, och i detta fall synes det vara alldeles gifvet, att grundlagen icke tillåter att i gemensam votering afgöres, huru vida latinnet skall läras i den ena eller andra klassen.

Jag anhåller därför vördsamt om afslag på den föredragna voteringspropositionen.

Herr Forssell: Herr talman! Det torde icke böra lemnas utan allt afseende, att frågan om gemensam votering denna gång föreligger i ett helt annat skick, än då samma fråga år 1890 framställdes till kammarens afgörande. *Då* kunde det af några talare framhållas, att det vilkor, som var häftadt vid anslaget, icke blifvit genom särskild motion vederbörligen framställt, icke varit i utskottet eller af Första Kammaren diskuteradt och att således sjelfva villkoret icke blifvit grundlagsenligt behandladt. Något sådant kan nu icke sägas. Det

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

ifrågavarande vilkoret har obestriddigen i alla nu nämnda hänseenden blifvit vid denna Riksdag fullständigt och i grundlagsenlig ordning behandlad. Det gifves nu för oss ingen sådan undflykt. Ett afslagsyrkande kan nu icke stödjas af hänvisning å tillfälliga brister af sekundär art. Ett afslag å den gemensamma voteringen kan icke ske under några förmildrande omständigheter. Till afgörande föreligger därför nu principfrågan allena; och såsom prejudikat för framtiden är således detta afgörande af synnerlig vikt.

Hurudan är då, herr talman, denna princip, som nu lär böra af Första Kammaren häfdas gentemot statsutskottets yrkande å gemensam votering? Hvad är det för ett ostridigt grundlagens bud, som skall upprätthållas gent emot de opportunitetshänsyn, hvilka en talare nyss så högtidligen fördömt? Icke kan det väl kallas en orubblig princip, att vilkor, som stå i organiskt samband med ett anslag, skola utgöra föremål för gemensam votering, men att vilkor, som icke stå i organiskt samband med anslag, skola förhindra den gemensamma voteringen. Sjelfva den pröfningen, huru vida ett vilkor är mer eller mindre organiskt förenadt med anslaget, lemna ju rum för ett subjektivt godtycke, som sannerligen icke är mindre betänkligt än opportunitetspröfningen. Allra minst kan man för en sådan princip finna stöd i våra grundlagar. Derom fins icke ens en antydning vare sig i 63 § eller i 65 § riksdagsordningen ej heller mig veterligen i någon annan grundlagsparagraf. Gemensam omröstning skall anställas, heter det i 65 § riksdagsordningen, när kamrarna fattat »stridiga beslut i fråga om statsutgifter». Kamrarna hafva nu i fråga om statsutgiften till läroverken fattat visst *icke* — såsom en högt vördad talare nyss yttrat — *samma* beslut, utan tydligen alldeles stridiga beslut. Ty hvad den ena kammaren har bifallit med vissa vilkor, det har den andra kammaren bifallit, men endast med tillägg af ännu ett vilkor. Att detta senare vilkor är mindre organiskt förbundet med anslaget än de förra, det kan för visso icke minska den beslutens *stridighet*, hvarom allena 65 § riksdagsordningen talar.

Nej, herr talman; det principiella yrkandet måste ju stödja sig på något helt annat än ett mer eller mindre godtyckligt särskiljande af organiska och icke organiska vilkor. Det måste grunda sig på det antagande och den föreställning, som här också flera gånger gjort sig gällande, att beviljandet af ett anslag under vilkor innefattar två olika beslut, nemligen ett beslut om anslaget, ett annat om vilkoret. När då vilkoret innefattar t. ex. en framställning till Konungen, sådan som 89 § regeringsformen omtalar, då säger man: en så beskaffad framställning kan icke göras till föremål för gemensam omröstning. Den faller icke under 65 § riksdagsordningen utan under 63 §, som stadgar, att frågan förfallit, då kamrarna ej blifvit om beslut ense.

För min del vågar jag nu visserligen hålla före, att denna uppfattning är fullkomligt oriktig, att föreställningen om de två besluten, som skulle innefattas i beslutet om anslag med vilkor, beror på ett tankefel, och att därför 63 § riksdagsordningen icke har den ringaste tillämplighet i ett fall sådant som det nu föreliggande. För denna min åsigt har jag vid 1890 års riksdag i denna kammare utförligen

redogjort, och för densamma framlagt skäl, hvilka man ännu icke nu försökt att vederlägga. Jag skall icke besvara kammaren med att ännu en gång upprepa dessa skäl.

För denna gång skall jag i stället gå mina ärade motståndare till mötes med det antagandet, att denna deras föreställning vore riktig och att här verkligen är fråga icke blott om en statsutgift, utan äfven om en framställning till Kongl. Maj:t efter 89 § regeringsformen, om en kamrarnes anhållan, att latinet må uppflyttas till sjettede klassen. Under denna förutsättning skulle ju kamrarne, enligt 63 § riksdagsordningen, icke få gemensamt rösta om denna anhållan. Men lika visst är dock å andra sidan, att kamrarne, enligt 65 § riksdagsordningen, måste rösta gemensamt i fråga om statsutgifter. Och allra säkrast är, att båda dessa frågor, båda dessa beslut äro, i sakernas nuvarande läge, fullkomligt oskiljaktiga. Det samband dem emellan, som Andra Kammaren åstadkommit genom att göra den ena till vilkor för den andra, har hittills icke kunnat i någondera kammaren upplösas och kan allra minst nu tillintetgöras. Alltså begifver det sig, att kamrarne icke kunna ställa sig 63 § riksdagsordningen till efterrättelse och vägra att votera gemensamt i fråga om framställningen till Kongl. Maj:t rörande latinet, utan att på samma gång bryta mot stadgandet i 65 § riksdagsordningen, enligt hvilket de skola votera gemensamt i fråga om statsutgiften. Och tvärt om: det visar sig, att kamrarne icke kunna votera gemensamt om den senare frågan *jemlikt* grundlagens ena bud, utan att tillika också votera gemensamt om den förra frågan *emot* samma grundlags andra bud.

Kammaren befinner sig sålunda, under nu nämnda antagande, inför ett kollisionsfall, inför nödvändigheten att välja mellan tvenne stridiga pligtbud. Och i en sådan ställning förefaller det mig, som om kammaren vore icke blott berättigad, utan skyldig att öfverväga, hvilketdera af dess pligtbud är det viktigaste, hvilketdera grundlagsstadgandet har den största *politiska* betydelsen och hvilketdera stadgandets öfverträdande är med största politiska vådor förenadt. En sådan opportunitetspröfning, herr talman, är för visso fullt befogad. Ja, sanningen är helt enkelt, att en dylik opportunitetspröfning efter politiska beräkningsgrunder är just hvad som allt hittills bestämt och äfven i detta ögonblick, mer eller mindre medvetet, bestämmer det motstånd mot den gemensamma voteringen, hvilket, under lifligt åberopande af den ena grundlagsparagrafens helgd, mycket obesväradt skjuter den andra grundlagsparagrafen å sido.

Och denna politiska beräkning, herr talman, den finner vanligen sitt uttryck i en fråga, som lyder ungefär så här: »Om Andra Kammaren vid det ena anslaget efter det andra fäster vilkor om Konungens bifall till lagar eller organisationer af hvarjehanda slag; om den får drifva dylika med anslag förknippade lagstiftningsbeslut eller med lagstiftningsvilkor förknippade anslag till gemensam votering och dervid för sina åsikter vinner tillräckligt stor minoritet i Första Kammaren; om på sådant sätt Riksdagen får vanan att på en omväg söka framdrifva sina önskningsar, hvart skall sådant bära hän?»

Svaret på denna fråga, herr talman, är ju mycket lätt funnet. Det bär hän jemnt upp så långt som — Kongl. Maj:t tillåter. I våra dagar

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

är det vanligt nog att från visst håll höra talas med ytterlig ringaktning om konungamagten. Man bestrider i det längsta dess rättigheter eller man betvivlar dess förmåga och vilja att göra sina rättigheter gällande. Men hvad som omöjligen kan bestridas, det är dock, att Sveriges grundlag åt Konungen förvarar rättigheten att på Riksdagens framställningar af nu ifrågavarande art fästa det afseende, han för godt finner; och misstro till Kongl. Maj:ts förmåga att häfda denna sin grundlagsenliga rätt borde väl allra minst i denna kammare och allra minst i detta ögonblick vara rådande. Ty vid Konungens rådsbord sitta ju för närvarande män, hvilka åtnjuta denna kammares synnerliga förtroende och fullkomligt uppfylla dess anspråk på en stark och kraftig regering.

Och likväl — för den ytterliga förskräckelse, hvarmed man betraktar dylika på omvägar tillkomna framställningar af en riksdagsmajoritet, gifves det i själfva verket icke någon annan rimlig grund och förklaring än en lika ytterlig och ännu mera oberättigad misstro till Kongl. Maj:ts rätt och magt, till regeringens hållning och styrka.

Men då man sålunda, drifven af misstroende till konungamagtens motståndskraft, tycker sig finna den största af alla politiska vådor i den gemensamma voteringen om vilkorliga anslag och i det så kallade ingrepp i administrationen, som denna votering antages skola medföra, så glömmar man, märkvärdigt nog, alldeles bort den långt större politiska och administrativa våda, som ofelbarligen måste uppstå genom Första Kammarens vägran att i sådan gemensam votering deltaga. Det nu föreliggande fallet lemnar derutinnan det bästa och mest åskådliga exempel.

Man afböjer den gemensamma voteringen af fruktan dels för att den gemensamma majoriteten möjligen skulle bifalla anslaget — såsom Andra Kammaren vill — under vilkor af latinets uppflyttande till sjette klassen; dels för att Kongl. Maj:t derefter skulle finna sig nödgad att uppfylla detta vilkor för att komma i åtnjutande af anslaget. Man tror sig genom vägran af gemensam votering befria Kongl. Maj:t från en frestelse eller åtminstone från förlägenheten att nödgas själf välja mellan läroplanens och lärarecorpsens kraf. Men man förbiser, att Första Kammaren genom denna vägran beröfvar Kongl. Maj:t för det första möjligheten att redan vid denna riksdag vid den gemensamma voteringen erhålla anslaget utan vilkor, och för det andra, — hvad ännu viktigare är — all utsigt att i framtiden erhålla samma anslag utan detta vilkor. Jag beder kammaren allvarligt betänka, hvilken oöfvervinnelig svårighet den just härutinnan skulle bereda Kongl. Maj:t genom ett beslut att vägra gemensam votering. Hvad betyder det i själfva verket, om vid gemensam votering Andra Kammarens majoritet och Första Kammarens minoritet skulle lyckas att med några få rösters öfvervigt förbinda det nämnda vilkoret med läroverksanslaget? Ingenting annat, än att Konungens rådgifvare med jemförelsevis stort lugn kan tillstyrka Konungen att afböja vilkoret och dermed afstå anslaget för denna gång. Han kan då säga sig »bättre lycka nästa gång» och beräkna att vid en följande riksdag på ett eller annat sätt, för ett anslag utan detta vilkor, vinna det behöfliga röstetalet, om icke i den Andra Kammaren, så åtminstone i den Första.

Men om deremot den gemensamma voteringen vägras, om Första Kammaren dermed nu och förmodligen för all framtid fränsäger sig rätten att inverka på anslagsfrågans utgång, — och detta endast därför att Andra Kammaren vid anslaget behagat fästa ett vilkor, hvad inträffar då? Jo, naturligtvis icke blott att anslaget för denna gång förfaller, utan äfven att det äfven framgent omöjligan kan erhållas, förr än Kongl. Maj:t uppfyller vilkoret. Ty ingen Konungens rådgifvare lär kunna hoppas att i detta stycke öfvertyga eller öfvertala eller på något annat sätt rubba den majoritet i Andra Kammaren, som fordrar latinets uppflyttande till sjetta klassen.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
löne reglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

Hvad gör man sålunda, när man vägrar den gemensamma voteringen? Jo, af fruktan att vid denna gemensamma votering möjligen varda öfvervunnen, bortkastar man frivilligt utsigten att vinna och förvandlar tillika det tillfälliga nederlaget i den ena kammaren till ett definitivt nederlag i riksdagen! Af fruktan för ett möjligt ingrepp i Konungens förordningsrätt, som skulle kunna afböjas genom en ny vädjan till båda kamrarnes anslagsbevillning, utsätter man Konungen för alldeles samma ingrepp i hans förvaltningsrätt, — men utöfvadt enväldigt af den ena kammaren genom en anslagsvägran, mot hvilken icke gifves något val. I sanning en mera raffinerad ändamålslöshet och ändamålsvidrighet kan man icke tänka sig i politiskt handlingsätt.

Men det viktigaste af allt är, att ett dylikt tillvägagående, tänkt såsom prejudikat för alla dylika frågor, väsentligen förändrar det svenska statsskicket, i det att derigenom Andra Kammaren emot grundlagens anda och bokstaf insättes till enväldig herre öfver anslagsbevillningen. Medgifvandet af gemensam votering öfver anslag med vilkor kan, äfven om det anses vara ett emot 63 § riksdagsordningen stridande missbruk, dock icke medföra andra vådor än sådana, mot hvilka konstitutionen erbjuder ett korrektiv i konungamagtens ostridiga rättigheter. Men vägran att anställa gemensam votering öfver kamrarnes stridiga beslut om statsutgifter står icke blott i uppenbar strid mot riksdagsordningens 65 §, den borttager äfven det enda korrektiv, som konstitutionen erbjuder mot den politiska våda, som heter: den ena kammarens envælde i anslagsfrågor.

Jag tänker icke mindre högt än den ärade talaren på stockholmsbänken om medkammaren; men erfarenheten har visat mig, att den fullt så väl som Första Kammaren vet att taga vara på sin magt och sina fördelar. Det skulle strida mot alla politiska naturlagar, om den icke förr eller senare kom under fund med den politiska betydelsen deraf, att Första Kammaren afstår från sin grundlagsenliga rätt att inverka på anslagsbevillningen, så snart Andra Kammaren finner för godt att vid anslaget fästa ett vilkor, som icke står i organiskt samband dermed. Frestelsen att på detta beqväma sätt förvärfva politiskt envælde skall näppeligen kunna motstås, om och när en gång kammare kommer att stå emot kammare eller Andra Kammaren emot regeringen. Då, om icke förr, skall man fråga sig: hvad var det för en märkvärdig ande af magtlös envishet, som på 1890-talet förmådde Riksdagens Första Kammare att afsäga sig sitt positiva politiska inflytande, sin rätt och magt att i anslagsfrågor stödja en regering, och det endast för nöjet att få näpsa Andra Kammaren med ett nej, och

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

med ett nej, som i verkligheten endast förstärkte motståndarens ja? Men då skall det antagligen också vara för sent att godtgöra hvad som nu varder feladt, om Första Kammaren förkastar denna voteringsproposition.

Det är med tanken fäst på denna framtid, som jag besvärjer kammaren att nu antaga utskottets förslag.

Herr Annerstedt: Här hafva redan klart och tydligt blifvit utvecklade de skäl, hvarpå man bör grunda yrkandet om afslag å de nu framlagda voteringspropositionerna, såsom stridande mot grundlagen. Det kan icke falla mig in att här upprepa hvad som redan blifvit bättre uttaladt. Jag anhåller endast, att med anledning af den siste talarens anförande i denna fråga få foga ett tillägg till hvad som förut blifvit anfördt. Denne talare har yttrat, att om han öfvergifve sin egen ståndpunkt och stälde sig på den ståndpunkt, som hans motståndare intaga, skulle här föreligga ett kollisionsfall. Men, enligt min uppfattning föreligger icke här något kollisionsfall. Riksdagsordningens 63:e §, sista punkten, innehåller tydligt och klart hufvudregeln. Från denna hufvudregel stadgar sedan 65:e § ett undantag, till hvilket undantag förstnämnda paragraf uttryckligen hänvisar. Deraf följer, att den hufvudregel, som förbjuder gemensam votering, skall tillämpas i alla sådana fall, der icke en grundlagsenlig tolkning af 65:e § medgifver undantag. Nu synes det vara tydligt ådagalagdt, att 65:e § icke utan bestämdt förtydande af dess ord medgifver en sådan tolkning, att under der upptagna fall kan subsumeras något sådant som det, att vid beviljandet af ett anslag är af den ena kammaren fogadt ett vilkor, som med anslag icke har något organiskt sammanhang.

Det har mot denna åsigt blifvit erinradt, att gränsen understundom kan blifva svår att angifva mellan de vilkor, om hvilka gemensam votering kan ega rum, och dem, der detta icke bör vara fallet. Men denna skillnad synes mig i verkligheten alldeles icke vara svår att uppställa. Med användande af vanligt tillvägagående och vanliga tolkningsregler och för att subsumera ett konkret fall under en abstrakt rättsregel tror jag icke, att det skall möta den ringaste svårighet att för hvarje i verkligheten förekommande vilkor temligen lätt afgöra, huru vida vilkoret är sådant, att det står i organiskt sammanhang med anslaget eller af politiska skäl vidfästats detsamma.

För att anföra ett exempel: under den diskussion, som i läroverksfrågan förekom, har af ingen bestridts, att uppställandet af det vilkor, som nu är i fråga, alldeles icke skett från Andra Kammarens eller dess ledamöters i statsutskottet sida på den grund, att det skulle stå i organiskt sammanhang med ifrågavarande anslag. Nej, enskildt och offentligt har detta ganska tydligt uttalats, och det har till och med stått att läsa i statsutskottets, af majoriteten dikterade motivering i betänkandet, att vilkoret tillagts hufvudsakligen på den grund, — visserligen en oriktig grund — att Riksdagen icke hade annat medel att göra sin vilja med afseende på läroverksorganisationen gällande än att vid anslaget fästa detta vilkor. På samma sätt mötte det icke någon svårighet att afgöra, hvilka vilkor i de af en före-

gående talare framställda exempel, hemtade från anslag å fjerde hufvudtiteln, voro utan organiskt sammanhang med sjelfva anslaget; och likaledes skall det i framtiden för denna kammare icke komma att uppstå någon svårighet att i de särskilda fallen skilja vilkor, som äro af beskaffenhet att organiskt hänga tillsammans med anslaget, från dem, hvilka utan att ega organiskt sammanhang med anslaget, endast af politisk hänsyn vidhäftats detsamma.

Om man således vågar utgå derifrån, att det, så tydligt ske kan, blifvit för kammaren ådagalagdt, att uppställande af ifrågavarande vilkor är stridande mot den rätta tolkningen af 63 och 65 §§ riksdagsordningen, torde det icke vara af nöden att tillägga något vidare än en erinran, att den största vådan för det politiska lifvets utveckling ligger deri, att man icke rätt tillämpar gällande lag. Under det man tror sig förekomma vådor, derigenom att man afviker från grundlagens rätta tillämpning och på sådant sätt för ögonblicket räddas ur svårigheter, vitsordar erfarenheten, att ett sådant tillvägagående alltid hämnar sig sjelf, och att de svårigheter, i hvilka man råkar genom en oriktig tillämpning af lagen äro vida farligare än de, som följa af dess rätta tillämpning. Och det är icke svårt att finna att så skulle blifva förhållandet i det fall, som här föreligger. Mot de befarade vådor, som den föregående talaren framhöll, kunna med skäl framställas de vådor, som skulle blifva en följd af det af honom förordade tillvägagäendet. Ty först och främst hvad beträffar den af denne talare befarade våda, har redan vid 1890 års riksdag af en talare på göteborgsbänken framhållits, att grundlagens origtiga tillämpning i detta fall icke åstadkommer någon visshet, att den befarade vådan förekommes och att sålunda det åsyftade ändamålet vinnas. Ty oaktadt det af honom förordade tillvägagäendet, kan Andra Kammaren, om den vill tillämpa grundlagen oriktigt, göra sig till ensam herre öfver de fall, då gemensam votering skall komma att ega rum och sålunda äfven hos oss införa en »visnepolitik».

Denne talare påpekade nemligen, att samma resultat kan vinnas derigenom, att Andra Kammaren helt enkelt afslår statsutskottets hemställan om gemensam omröstning; och kan man förutsätta, att de politiska lidelserna i Andra Kammaren någonsin skola nå den höjd, att den *systematiskt* tillfogar obehöriga vilkor till anslagsfordringar för att förhindra dem komma under gemensam votering, då är man också berättigad att antaga att, om denna metod icke finnes leda till målet, man derstädes skall anse det vara fullt lika riktigt att begå den afvikelse från grundlagens anda och mening, att i fråga om gemensamma voteringspropositioner formelt rigtiga voteringspropositioner afslås. Den ena utvägen är icke mera rigtig än den andra.

Då den föregående talaren tänkt sig förhållandena i framtiden och den fara, som för Första Kammaren möjligen skulle uppkomma genom afslag å voteringspropositioner så beskaffade som förevarande, må det äfven tillåtas att tänka sig in i framtiden, huru förhållandena skulle gestalta sig, om det blefve grundlagsenlig praxis, att votering om anslag och dervid häftade vilkor skulle få ske, vilkoren må vara hvilka som helst. Det synes vara påtagligt, att man på detta sätt åstadkommer just den utveckling af den konstitutionella rätten, som

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

den föregående talaren befarade skulle blifva följden, om voteringspropositionen icke gillades. Det är nemligen gifvet, att man på detta sätt skall komma till ett enkammarsystem, der pluraliteten i Andra Kammaren, om den har det ringaste understöd af minoriteten i Första Kammaren, skall kunna förvandla rikets styrelse och Konungens befattningsmed styrelsen i öfverensstämmelse med § 89 regeringsformen, så att, i stället för att ärendena afgöras af Konungen, såsom nämnda § föreskrifver, efter hörande af sina rådgifvare och sålunda under full konstitutionell garanti, förändring i rikets styrelse och allmänna inrättningar skulle kunna på de gemensamma voteringsväg åstadkommas efter tycket eller godtycket af den tillfälliga majoritetens ledare.

Detta senare har grundlagen velat förekomma derigenom, att grundlagen hittills fordrat båda kamrarnes sammanstående beslut, för att framställningen skall frambäras till Konungen och hafva den betydelse, som otvifvelaktigt hvarje framställning från Riksdagen till konungen i vår tid har.

Man må icke leka med ord. Det förefaller mig, att den icke tagit kännedom om samhällsutvecklingen och magtfördelningen i våra dagar, som på allvar talar om, att det vore ingen skada skedd, om Riksdagen framkomme till Konungen med en icke grundlagsenlig ordning tillkommen framställning, emedan Konungen kan vid framställningen fästa det afseende han finner för godt. Men tror man, om en framställning i icke grundlagsenlig ordning tillkommit och häftats såsom vilkor vid ett anslag, som är alldeles nödvändigt för riksstyrelsens fortgång, alldeles nödvändigt för rikets försvar o. s. v., att regeringen i våra dagar har annat att göra än att foga sig efter vilkoret och — möjligen afgifva en platonisk protest.

På dessa skäl anser jag från den synpunkt, som den siste talaren framhöll, vara politiskt klokt liksom politiskt rätt, att Första Kammaren vid detta tillfälle afslår den voteringsproposition, som här af statsutskottet föreslagits. Då Första Kammaren gör detta, följer den en princip, som Riksdagen en gång förut godkänt. Jag behöfver i detta afseende icke åberopa annat än Riksdagens skrifvelse 1874, då fråga var om anslaget till allmänna läroverken och dess användning. Riksdagen ansåg då, att gemensam omröstning icke kunde ega rum i organisationsfrågan beträffande läroverken. Jag skall bedja att få uppläsa hithörande del af denna skrifvelse. Den innehåller: »Uti en den 2 sistlidne februari till Riksdagen aflåten nådig proposition har Eders Kongl. Maj:t i öfverensstämmelse med hvad ett den nådiga propositionen bilagdt statsrådsprotokoll öfver ecklesiastikärenden den 31 december 1873 innehåller föreslagit Riksdagen, att det i nu gällande riksstat uppförda anslag till elementarläroverken måtte af Eders Kongl. Maj:t disponeras till genomförande i den mån sådant lämpligen kunde ske af den anordning af dessa läroverk, som voro angifna uti det i bilagan B. till nämnda protokoll framställda förslag till normalstat för elementarläroverken.» — — — — —

»Vid behandlingen af denna nådiga proposition hafva Riksdagens kamrar i afseende å 1:sta punkten — eller framställningen derom, att det nu i gällande riksstat uppförda anslag till elementarläroverken

mätte af Eders Kongl. Maj:t disponeras till genomförande i den mån sådant lämpligen kunde ske af den anordning af dessa läroverk, som var angifven uti det i bilagan B. till statsrådsprotokollet framtällda förslag till normalstat för elementarläroverken — stannat i olika beslut af den beskaffenhet, att jemlikt 63:e § riksdagsordningen fråga till följd deraf för denna Riksdag förfallit.» Och denna skrivelse är af Riksdagens båda kammare godkänd. Med stöd af detta prejudikat och under påstående att den fråga, som i dag är föremål för Riksdagens afgörande, är precis densamma, som 1890 af denna kammare pröfvades och afgjordes på det sätt, att gemensam votering då ansågs icke böra derom ega rum, tillåter jag mig yrka afslag på förevarande voteringsproposition. Den antydan, som en föregående talare gjort derom, att vissa detaljer i frågan nu skulle vara olika, tror jag icke bör anses såsom tillräckligt skäl för den åsigten, att den fråga, som afgjordes 1890, var en annan än den nu föreliggande. För att bevisa detta ber jag att få hänvisa till det yttrade, som vid 1890 års riksdag afgafs i frågan af dåvarande vice talmannen, densamme som nu intager talmansplatsen. Han uttalade då i oförtydbara ord samma grundtanke, som här förut i dag af en föregående talare — den som förut varit kammarens talman — vidare utvecklats. Läser man detta yttrande, skall man finna, att det enda af honom åberopade skälet var, att gemensam omröstning om ett vilkor sådant som det förevarande icke grundlagsenligen kan ega rum, och jag tror mig icke säga för mycket, då jag påstår, att detta yttrande legat till grund för kammarens beslut i frågan.

På grund af nu anförda skäl anhåller jag att få förena mig med dem, som yrkat afslag på statsutskottets betänkande.

Herr Sundberg: Det är numera, sedan flere föregående talare yttrat sig för afslag på utskottets hemställan, för mig temligen öfverflödigt att tillägga något till hvad af dem, som haft detta yrkande, redan är anfördt, helst jag i allo delar deras öfvertygelse. Men några ord från min sida må dock anses påkallade af det enkla skälet, att flere bland kammarens ledamöter hafva enskildt frågat mig såsom gammal talman och således grundlagstolkare, hurudan min uppfattning af föreliggande voteringsproposition är. Lika gerna som jag svarar hvar och en enskildt, kan jag på en gång offentligt här svara dem alla. Min uppfattning af frågan är alldeles densamma som min gamle kollegas, Grefve Lagerbjelkes. Jag kan icke af det allra vackraste och talangfullaste resonnement, som här af den ärade vännen på gefeborgsbanken förts, öfvertyga mig derom, att i den fråga, hvarom vi nu tala, skulle föreligga ett kollisionsfall, som skulle lemna Riksdagen temligen fria händer att behandla sjelfva frågan på det ena eller andra sättet. Jag erkänner icke någon sådan kollision. Jag uppmanar hvar och en af eder, mine herrar, att helt enkelt läsa innantill rätt 63:e § riksdagsordningen och jemföra den med 65:e § och sedan på samvete svara, huru vida detta eller förslaget att ställa nu ifrågavarande sak under gemensam omröstning kan förvaras. Det här är ju två alldeles olikartade ting, kopulerade med hvarandra. Det ena är en anslagsfråga till förmån för lärarne vid

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönerreglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

de allmänna läroverken och deras aflöning. Det andra är en rent administrativ lagstiftningsfråga, och en sådan fråga kan enligt 63 § icke ställas under gemensam omröstning. Om Andra Kammaren icke desto mindre kopulerar såsom skett, kan icke jag hjälpa det. Jag beklagar, att det skett. Nu har dessutom här både af den ärade talaren på gefleborgsbänken och af flere andra blifvit yttrade åtskilliga vackra tankar om politisk klokhet och den politiska betydelsen af att välja den ena eller andra utvägen. Nej, mine herrar, för min del erkänner jag ingen politisk betydelse, när det är fråga om att helt simpelt, såsom grundlagen sjelf föreskrifver, tolka dess innehåll efter bokstafven. Hvilken effekt deraf kan följa, är en sak, som man får lemna å sido, men lyda skall man, det är hufvudsaken, ty kastar man sig in på godtyckets och opportunitetens bana af hvarje-handa klokhetshänsyn, då förirrar man sig i en oberäknelig öken.

Det var något annat, som den ärade talaren yttrade sig om, men det är redan af den näst föregående talaren upptaget, och jag behöfver således icke vidare dermed sysselsätta mig. För resten skall jag icke längre upptaga tiden, men jag skall följa gefleborgstalarens exempel och komma med ett högtidligt slut. Han besvor kammaren på de skäl han anfört att godkänna föreliggande voteringsproposition. Jag besvärjer kammaren att afslå densamma, om vi icke skola komma in på enligt min tanke grundlagsvidriga afvägar.

Herr Treffenberg: Jag skall börja med att adressera mig till herr talmannen personligen med en vördsam anhållan, att herr talmannen icke måtte anse den uppfattning af förevarande fråga, som jag nu kommer att söka, i den mån mina krafter räcka till, göra gällande, innefatta vare sig någon som helst missaktning för den uppfattning i saken, som jag antager vara herr talmannens egen, och ännu mindre innebära något som helst klander af herr talmannens förfarande, i det att herr talmannen ansåg sig böra framställa proposition på statsutskottets förslag i aflöningsfrågan, då den frågan här förekom till behandling. Det är nemligen nödvändigt för mig, för att kunna klargöra min ställning till den nu föreliggande hufvudfrågan, huru vida gemensam votering bör ega rum eller icke, att äfven uttala min åsigt om *den* frågan, huru vida proposition bort vägras på statsutskottets nyssnämnda förslag, helst jag anser, att det kollisionsfall, hvarom en föregående talare yttrade sig, och hvilket äfven jag anser vara för handen, eger sin upprinnelse just i den omständigheten, att proposition icke blifvit vägrad.

Efter mitt förmenande, herr talman, *bör på hvarje yrkande af sådan beskaffenhet, att detsamma icke kan ingå såsom membrum eller alternativ i en gemensam votering, proposition ovilkorligen vägras.* Af sådan beskaffenhet är, enligt min uppfattning hvarje yrkande om bifall till anslag, vid hvilket, såsom här är fallet, ett oantagligt vilkor fästats, oantagligt icke i materielt, utan i formelt hänseende, i det att nemligen samma vilkor afser att på Konungen utöfva tryck inom ett område, der grundlagen förbehåller honom uteslutande pröfningsrätt. Jag vet mycket väl, att herrar talmän, här och i medkammaren, kunna åberopa till sitt skydd 61 § riksdagsordningen, der det stadgas,

att talman må icke vägra proposition, utom när han finner väckt fråga strida mot grundlagens lydelse». Och då det icke är stridande mot grundlagens lydelse att vid beviljande af anslag fästa hvilket vilkor som helst äfven af den mest orimliga beskaffenhet, hafva förmodligen herrar talmännen ansett sig icke hafva grundlagsenlig rätt att vägra proposition på statsutskottets förslag. Men, mine herrar, vi skola läsa litet längre ner i samma paragraf, der det står, att om talmannens vägran icke gillas af kammaren, och följaktligen frågan blir hvilande, konstitutionsutskottet har att yttra sig och »inkomma med motiveradt och bestämdt utlåtande öfver frågans stridighet eller enlighet med grundlagen». Herrarne finna att här medgifves en latitud för pröfningen, som kompletterar och närmare bestämmer grundlagens stadgande på det förra stället, hvarest endast talas om grundlagens »lydelse», under det att, enligt stadgandet på det senare stället, konstitutionsutskottet och följaktligen äfven talmannen måste anses hafva rätt att pröfva, huru vida frågan är stridande icke blott mot grundlagens ordalydelse, utan äfven mot dess andemening. Rigtigheten af denna min uppfattning stärkes ytterligare, när jag läser följande passus: »å hvad utskottet förklarar icke vara mot grundlag stridande kan proposition sedermera ej vägras». Äfven der talas icke om *lydelsen*, utan blott om frågans stridande mot *grundlagen*.

För bestyrkande af min mening skola herrarne tillåta mig framhålla ett, såsom jag tycker, temligen analogt exempel. Vi skola antaga, att i en vid det s. k. dechargebetänkandet grundlagsvidrigt fogad reservation anmärkning framställes med yrkande om riksrätt mot någon Konungens rådgifvare, och att samma anmärkning, då betänkandet debatteras i kammaren, vidhålles, och yrkande framställes om proposition derpå. Jag föreställer mig likväl, att ingen talman skall tillåta sig att framställa proposition på ett sådant yrkande. Men hvarför icke? Det står ju icke på något ställe i grundlagen förbjudet, att reservationer få fogas till konstitutionsutskottets dechargebetänkande. Men hvarför då vägra proposition? Jo, därför att ett motsatt förfarande strider mot grundlagens *anda*, och skulle kunna leda dertill, att hela statsrådsprotokollet i form af reservationer blir, i uttrycklig strid med grundlagens föreskrift, publicerad för allmänheten. Det visar sig häraf, att talmannen har att pröfva ett yrkandes beskaffenhet, icke blott huru vida det strider mot grundlagens ordalydelse, utan äfven mot dess *anda*.

Men, säger man, hvad vore väl den praktiska vinsten af att i det nu föreliggande fallet vägra proposition? Alla de, som ville hafva fram vilkoret, skulle ju naturligtvis, om de icke finge rösta om detta, afslå anslaget. Ett sådant resonnement bevisar bra litet människokännedom. Jag har också för min del en hel del önskningsar i dessa undervisningsfrågor. Så skulle jag t. ex. gerna se att utanläsningen i katekesen blefve inskränkt; att den idolatri, som nu bedrifves med det kära modersmålet, en gång upphörde, så att dertill anslagna undervisningstimmar betydligt reducerades, och att man i stället forcerade undervisningen i lefvande språk, så att de från våra läroverk afgående alumnerna kunde upplåta munnen till samtal med de talrika utländingar, som alla tider på året besöka vårt land, då

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.*

(Forts.)

dessa alumner nu endast med yttersta möda kunna framstamma ett svar eller göra en fråga. Men om jag icke finge fästa dylika vilkor eller önskningsmål vid mitt votum, tro herrarne icke, att jag, stäld i valet mellan att rent afslå eller utan vilkor bevilja en af förhållandena högt påkallad löneförbättring åt lärarne, skulle göra det senare? Jo, och många andra rättsinniga människor med mig. Klämmer man blott riktigt efter samvetet, så tänker nog litet hvar sig före, innan han afslår så billiga anspråk som dem, hvarom här är fråga.

Enligt min tanke — jag upprepar det — är sålunda ursprunget till »kollisionsfallet» att söka i den omständigheten, att icke proposition redan från början vägrats. Jag förfäktade under 1890 års riksdag precis samma ståndpunkt, och jag vidhåller den ännu. Emellertid har till följd af den deviation, som nu en gång inträffat derigenom att proposition icke vägrats, denna fråga blifvit införd på en väg, der det icke återstår oss annat val än att, så vidt möjligt är, bota en oregelbundenhet genom en annan, eller genom anställande af gemensam votering, just till undvikande af en tredje, ännu större oregelbundenhet, den nemligen att Första Kammaren i annat fall sjelf skulle annullera sin magt öfver budgeten eller, med andra ord, uppoffra sin af grundlagen påbudna likställighet med medkammaren. Och hvad blifver för öfrigt äfventyret, om vi votera? Vinna vi, så är ju allt väl. Tappa vi åter, så kan jag icke föreställa mig, att en regering, som har någon aktning för sig sjelf, skall kunna acceptera ett vilkor af sådan beskaffenhet, som Andra Kammaren fäst vid anslaget. Jag får således för min del påyrka godkännande af den föreslagna voteringspropositionen.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Herr Casparsson: Som den ställning, jag intager till denna fråga, är angifven i den reservation som finnes bifogad statsutskottets utlåtande, och denna ställning så väl häfdats af föregående talare, har jag i det afseendet intet vidare att tillägga. Hvad som närmast uppkallat mig, är ett anförande af en talare på gefleborgsbänken, af hvilket tycktes framgå, att han är stark, mycket stark i *politiken*, men jag är icke fullt säker, att han är lika stark i *logiken*. Han talade bland annat om en stark regering och den ställning, den skulle kunna intaga till denna fråga. Jag hemställer dock, huru vida icke Konungens rådgifvare, stälde, som de skulle blifva, i valet mellan å ena sidan en misshandlad högt aktad samhällsklass och å andra sidan ett mishandladt läroämne, i sjelfva verket skulle komma i en mycket svår ställning. Jag tror, att det tillhör Första Kammaren att, då så ske kan, söka undvika, att Konungens rådgifvare läggas på ett sådant halster. Man har talat om de svårigheter, som skulle uppstå genom att vilkoret icke antages. Jag är öfvertygad, att i Andra Kammaren skall finnas tillräckligt förstånd och godt omdöme för att den framdragna konsekvensen icke skall uppkomma. Jag yrkar bifall till reservanternas förslag och afslag på den framlagda voteringspropositionen.

Herr talmannen äskade nu medelst klubbslag ljud och yttrade: Då det af Andra Kammaren uppställda vilkor för ifrågavarande anslags beviljande innehåller sådana uttalanden angående grunderna för de allmänna läroverkens ordnande, derom beslut icke kan af Riksdagen fattas genom gemensam votering, anser jag nu föreliggande fråga till följd af föreskriften i § 63 riksdagsordningen genom kamrarnes olika beslut hafva förfallit, och förklarar mig förhindrad att framställa proposition på bifall till den af statsutskottet i denna punkt föreslagna voteringsproposition.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
lönereglering
för lärarne
vid vissa all-
männa läro-
verk.
(Forts.)*

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att af de derunder framställda yrkandena återstode följande: 1:o att utskottets föreliggande förslag till voteringsproposition skulle afslås, och 2:o) att kammaren, med ogillande af ifrågavarande voteringsproposition, skulle förklara förevarande fråga hafva förfallit.

Derefter gjordes propositioner enligt dessa båda yrkanden, och förklarades propositionen på afslag å den föreslagna voteringspropositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

2—5 punkterna.

Lades till handlingarna.

6 punkten.

Grefve Lagerbjelke: Det torde vara af en hvar erkänt, att en allmän författning icke kan ändras genom gemensam votering. Så skulle likväl här blifva händelsen, om denna voteringsproposition antoges. Det är nemligen genom allmän författning föreskrifvet, att skoldistrikt skall gifva till lärare kofoder in natura eller ersättning derför; men genom detta förslag skulle författningen angående skoldistriktens skyldighet i detta hänseende omintetgöras, i händelse distrikten för denna skyldighet skulle få en ersättning af 66 kronor 67 öre. Man har visserligen sagt, att det endast är fråga om en lindring i skoldistriktens besvär, men jag hemställer till herrarne, om man icke på detta sätt skulle komma att upphäfva en lag eller ett i författningen föreskrifvet åliggande, i fall man lemnade motsvarande ersättning för hvad åliggandet kostar. Jag kan således icke finna, att detta är en fråga, som kan blifva föremål för gemensam votering. Jag vet visserligen, att det någon gång voterats angående ersättning i fråga om skoldistriktens skyldighet att lemna lön åt läraren. Man måste likväl, då man framhåller detta såsom ett skäl för antagande af den nu föreslagna voteringspropositionen, medgifva, att prejudikat dock icke är lagförändring. Och om vid något föregående tillfälle misstag blifvit begånget, så är det så mycket angelägnare att icke låta ett sådant misstag fortsättas, utan rätta detsamma. Jag anhåller derför värdsamt om proposition på afslag å denna voteringsproposition.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
stadsbidrag
till kofoders
utgörande åt
folkskole-
lärare.*

Herr vice talmannen: Naturligtvis är det ytterst obehagligt för mig att i denna fråga uppträda med en olika mening mot den

Ifrågasatt gemensam omröstning angående statsbidrag till kofoders utgörande åt folkskolelärare. föregående talaren, till hvars omdöme kammaren liksom jag hyser det största förtroende. Jag anser mig dock skyldig att uppträda för att framställa frågan såsom den stält sig för utskottet, och jag skulle vara glad, om jag kunde öfvertyga kammaren om att utskottet icke kunnat göra annat än hvad utskottet gjort.

Såsom Andra Kammarens beslut förut var formuleradt skulle det föranleda en förändring i § 1 i kongl. kungörelsen den 5 juni 1885 angående aflöning åt skollärare och skollärarinnor på landet i så måtto, att ersättning för kofoder skulle utgå icke såsom nu är stadgadt, utan med ett fixerat belopp af 100 kronor; och jag skulle på den grund ansett, att gemensam votering icke kunde ega rum. Nu deremot har Andra Kammaren icke så affattat sitt beslut, utan med bibehållande af hela stadgandet oförändradt endast beslutit, att $\frac{2}{3}$ af den beräknade kostnaden eller 66 kronor 67 öre skulle lemnas såsom statsbidrag till ändamålet. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på, att i samma kongl. kungörelse förekommer en punkt »angående bidrag af allmänna medel till lärares och lärarinnors aflöning, hvarom är särskildt stadgadt». Hela kungörelsen förutsätter sålunda, att dessa kostnader för folkskoleväsendet skola bestridas af kommunerna med bidrag af statsmedel, och hvad som här föreligger är ingenting annat, än att ytterligare ett belopp af kronor 66: 67 skulle af statsmedel för ändamålet utgå. Det är således en ren anslagsfråga som föreligger, och vid sådant förhållande har jag för min del icke ansett mig kunna motsätta mig gemensam votering. Den föregående talaren har anført, att så har frågan också förut varit behandlad. Vid 1875 års riksdag, då kamrarna stannat i olika beslut rörande ett likartadt af enskild motionär väckt förslag, röstade kamrarna efter en voteringsproposition af följande lydelse: »Den, som vill, att till aflöning åt hvarje examinerad, vid folkskola antagen lärare eller lärarinna, som i årlig lön, beräknad efter stadgade grunder, åtnjuter utom husrum, vedbrand och kofoder minst 500 kronor samt meddelar undervisning i skolan minst 8 månader af året, skoldistriktet skall ega att af statsmedel bekomma ett årligt bidrag, motsvarande två tredjedelar af den lön, läraren eller lärarinnan förutom husrum, vedbrand och kofoder åtnjuter, hvilket bidrag dock icke må öfverstiga 400 kronor; och att anslaget till lönetillskott åt lärare vid folkskolor skall med 373,200 kronor förhöjas, röstar Ja; Den, det ej vill, etc.

Jag tror, att den väg 1875 års Riksdag beträdde var riktig. Här gäller det endast en ren anslagsfråga; här gäller icke förändring i författningen. Det förutsattes nemligen, att kofoder in natura eller ersättning därför skall lemnas genom kommunernas försorg med bidrag af statsmedel. Skilnaden är således endast beloppet hvarmed statsmedlen skola utgå. Ehuru jag i sjelfva saken är motståndare mot förslaget, har jag dock ansett, att nu uppställda voteringsproposition borde framställas. Jag anhåller om bifall till punkten.

Herr Sundberg: Herr talman, mine herrar! Jag kan icke biträda den föregående talarens åsigt, att här endast vore fråga om ett anslag, som skulle utgå såsom bidrag från staten till kommunen.

Denna uppfattning är icke riktig. Hade det varit på det sättet, skulle för visso icke grefve Lagerbjelke motsatt sig bifall till det förslag, som nu af utskottet framlagts. Men han har mycket riktigt fäst uppmärksamheten derpå — och det gör jag för min del också — att här är fråga om något mer än ett anslag; här gäller verkligen en lagförändring. Ingenstädes i nu gällande lag står föreskrifvet, att kofoder skall ersättas med 100 kronor, utan der står, att kofoder skall lemnas till visst belopp; för öfrigt kunna läraren och församlingen komma öfverens om den ersättning, som skall utgå. Här gör man sålunda på en gång en lagförändring och lemnar i sammanhang med att denna blir genomförd den lilla nätta uppmuntran af dessa $\frac{2}{3}$ och tillskyndar staten en utgift på 350,000 kronor. Men detta hör icke dit. Hufvudskälet till mitt motstånd mot förslaget är i verkligheten det, att liksom vid förra tillfället äfven nu en lagfråga är kopulerad med en anslagsfråga, och dertill har Riksdagen ingen befogenhet. Jag nödgas i likhet med grefve Lagerbjelke yrka afslag.

*Ifrågasatt
gemensam
omröstning
angående
statsbidrag
till kofoders
utgörande åt
folkskole-
lärare.
(Forts.)*

Herr Törneblad: I motsats mot den siste talaren ber jag få erinra, att lagen icke skulle blifva genom detta anslag förändrad, ty hvarje skollärare skulle ega *rätt* att få kofoder in natura efter den nu gällande lagen, under det statsanslaget gäller för båda fallen. Jag tror således, att vid detta, liksom vid föregående tillfällen, då det voterats om lönetillskott till lärares aflöning, man endast har framför sig en anslagsfråga. Jag yrkar bifall till den af statsutskottet föreslagna voteringspropositionen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med de derunder framställda yrkandena propositioner, först på godkännande af den i förevarande punkt föreslagna voteringsproposition och vidare derpå, att densamma skulle afslås, samt förklarade sig anse den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Sundberg* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition.

Den, som godkänner den i 6 punkten af statsutskottets memorial n:o 73 föreslagna voteringspropositionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås nämnda voteringsproposition.

Första Kammarens Prot. 1892. N:o 39.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—50;
Nej—54.

7 punkten.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets under gårdagen bordlagda utlåtande n:o 74.

Vid föredragning af bevillningsutskottets nästlidne dag bordlagda memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets betänkande n:o 9, angående tullbevillningen, godkändes de i memorialet föreslagna voteringspropositioner.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 61, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition n:o 2 angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885.

Herr talmannen tillkännagaf, att, efter träffad öfverenskommelse med herr talmannen i Andra Kammarne, de omröstningar enligt 65 § riksdagsordningen, hvilka komme att anställas öfver de för sådant ändamål af båda kamrarne denna dag godkända voteringspropositioner, skulle taga sin början vid kamrarnes till morgondagen utsatta sammanträden.

Justerades fyra protokollsutdrag för denna dag.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst bland utskottsbetänkandena på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3.36 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
